

Ceist 4 ‘...Thug an tAire...’

A. Tá an aimsir chaite an-simplí ar fad! Féach ar na samplaí seo thíos agus breac síos na rialacha a bhaineann leis an aimsir chaite.

Ceannaigh: **Ar cheannaigh tú bainne inné?**
Cheannaigh.
Níor cheannaigh.

Ól: **Ar ól tú an bainne go léir?**
D’ól.
Níor ól.

B. Tá an scéal beagáinín níos casta ó thaobh na mbriathra mírialta de áfach. Líon isteach na bearnaí sa bhosca thíos leis an duine in aice leat.

Abair	An ndúirt tú...?	Dúirt	Ní dúirt
Beir		Rug	
Bí	An raibh sé...?		
Clois			Níor chuala
Déan		Rinne	
Faigh	An bhfuair sibh...?		
Feic	An bhfaca tú...?		
Ith		D’ith	
Tabhair			Níor thug
Tar			Níor tháinig
Téigh		Chuaigh	

Ceist 5 ‘...ag deireadh na míosa seo caite...’

Cén Ghaeilge atá agat ar an nathanna seo:

- Last year
- The day after tomorrow
- Next month
- At the beginning of next year
- Two weeks ago

Ceist 6 Pléigh an cheist leis na daoine eile i do ghrúpa:

Ar cheart go mbeadh Gaeilge ag gach státseirbhíseach?

Treoracha agus Freagraí

Ceist 1

Tá an plé seo le déanamh sula seinntear an tuairisc.

Ceist 2

An Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta
An tAire Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe
Teachta Dála

1. in collaboration with	<i>i gcomhar le</i>
2. bonus point system	<i>córas pointí bónais</i>
3. the system had completely failed	<i>go raibh teipthe go hiomlán ar an gcóras</i>
4. being recruited	<i>á n-earcú</i>
5. necessary	<i>riachtanach</i>
6. appointment	<i>ceapachán</i>
7. demand	<i>éileamh</i>
8. pilot scheme	<i>scéim phíolótach</i>
9. language rights	<i>cearta teanga</i>
10. in the future	<i>sa todhchaí</i>
11. in due course	<i>in am trátha</i>

Ceist 3

1. Tá an Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta i gcomhar leis an Aire Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe, ag cur deiridh leis an gcóras pointí bónais.
2. Dúirt sé nach raibh ag éirí leis an seanchóras pointí bónais.
3. Go mbeadh Gaeilge ag sé faoin gcéad de na státseirbhísigh agus go mbeadh na daoine sin ar phainéal chun seirbhísí Gaeilge a chur ar fáil don phobal. Beidh na daoine a cheapfar le Gaeilge ag brath ar an éileamh don Ghaeilge taobh istigh de gach roinn áfach, rud a chiallaíonn go mbeidh líon na ndaoine le Gaeilge teoranta.
4. Ní aontaíonn sé leis an bplean agus tá sé in amhras faoi. Deir sé nach bhfuil aon fhianaise ann go n-oibreoidh an plean, agus cé go mbeidh painéal ann le cainteoirí Gaeilge níl aon chinnteacht go n-earcófar iad. Chomh maith leis sin, ní dóigh leis gur leor 6% de chainteoirí Gaeilge sa státseirbhís, ceapann sé gur cheart go mbeadh Gaeilge ag gach duine sa státseirbhís. Baineann sé sin le cearta teanga na nGaeilgeoirí a deir sé.
5. I mBéarla agus dúradh go mbeadh leagan scríofa den fhreagra le fáil in am trátha.

Ceist 4

- A. Is féidir a rá leis na mic léinn go mbaineann ‘r’, ‘séimhiú’ agus ‘d’ leis an aimsir chaite. Is é sin le rá:
- ✓ Cuirtear séimhiú ar fhréamh an bhriathair chun an aimsir chaite a chur in iúl (**C**heannaigh mé bainne).
 - ✓ Cuirtear **d’** ar bhriathra a thosaíonn le guta nó le F (**D’**ól mé an bainne go léir, **D’**fhág mé an teach).
 - ✓ Baintear úsáid as an mír bhriathartha **Ar** chun ceist a chur (**Ar** cheannaigh tú? **Ar** ól tú?).
 - ✓ Baintear úsáid as an mír bhriathartha **Níor** chun freagra diúltach a thabhairt (**Níor** cheannaigh mé, **níor** ól me).

B.

Abair	An ndúirt tú...?	Dúirt	Ní dúirt
Beir	Ar rug sí...?	Rug	Níor rug
Bí	An raibh sé...?	Bhí	Ní raibh
Clois	Ar chuala muid...?	Chuala	Níor chuala
Déan	An ndearna sí...?	Rinne	Ní dhearna
Faigh	An bhfuair sibh...?	Fuair	Ní bhfuair
Feic	An bhfaca tú...?	Chonaic	Ní fhaca
Ith	Ar ith mé...?	D'ith	Níor ith.
Tabhair	Ar thug tú...?	Thug	Níor thug
Tar	Ar tháinig	Tháinig	Níor tháinig
Téigh	An ndeachaigh	Chuaigh	Ní dheachaigh

Ceist 5

Last year – anuraidh

The day after tomorrow – an lá arna mhárach

Next month – an mhí seo chugainn

At the beginning of next year – ag tús na bliana seo chugainn

Two weeks ago – coiscis ó shin

Ceist 6

Is féidir gach beirt a chur ag déanamh an phlé seo agus ansin an cheist a phlé leis an rang iomlán.

Maolra Mac Donnachadha

Ba i gcomhar leis an Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta a deineadh¹ an cinneadh deireadh a chur leis an gcóras pointí bónais do dhaoine le Gaeilge, i gcomórtais sa státseirbhís. Thug An tAire Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe an méid sin le fios i bhfreagra i scríbhinn ar cheist Dála. Thug an tAire Brendan Howlin tuilleadh soiléirithe sa bhfreagra sin ar mar a oibreoidh an córas nua.

Eibhlín Ní Choistealbha

Ag deireadh na míosa seo caite a d'fhógair an rialtas go rabhadar ag cur deiridh le pointí bónais a bhronntar ar dhaoine a bhfuil Gaelainn² acu sa státseirbhís. Ag an am, dúirt Aire na Gaeltachta, Dinny McGinley, go raibh teipthe go hiomlán ar chóras na bpointí bónais agus dúradh gurb é plean nua an rialtais, córas nó cuóta a chur i bhfeidhm ina mbeadh Gaelainn ag sé faoin gcéad de státseirbhísigh nua a bheadh á n-earcú amach anseo. Anois, tugann freagra a fuair an Teachta Dála, Aengus Ó Snodaigh, ar an ábhar a thuilleadh soiléireachta faoi cad go díreach a bheidh i gceist.

Sa fhreagra ón Aire Caiteachais Phoiblí agus Athchóirithe, Brendan Howlin, deirtear go bhfágfar faoi na haon³ roinn rialtais a gcinneadh féin a dhéanamh maidir leis na postanna⁴ a mbeidh Gaelainn riachtanach. Beidh suas le sé faoin gcéad de na daoine nua a earcófar sa státseirbhís ar phainéal do dhaoine le Gaelainn, ach braitfidh ceapachán na ndaoine sin ar éileamh na ranna rialtais ar dhaoine le Gaelainn. Dá bhrí sin, beidh líon na ndaoine a cheapfar le Gaelainn teoranta. Tá sé soiléirithe chomh maith gur scéim phiólótach í seo a chuirfear i bhfeidhm má bhíonn gá ag na ranna rialtais léi.

Aengus Ó Snodaigh

Tá mé go hiomlán in amhras. Tá an tAire tar éis a rá go roghnófar painéal agus ansin go roghnófar na daoine de réir mar a thagann na postanna chun cinn agus gur suas go dtí sé faoin gcéad a bheidh i gceist. Níl aon léiriú tugtha aige go n-oibreoidh an córas seo nó go roghnófar aon duine ón bpainéal. Is gá fáil réidh leis an bplean atá aige don sé faoin gcéad agus go mbeadh Gaeilge ag gach uile státseirbhíseach. So má chuireann mise gloch ar roinn go mbeidh mé in ann an freagra a fháil as Gaeilge, go mbeidh mé in ann mo ghnó a dhéanamh trí Ghaeilge. Sin an t-aon bhealach chun cearta Gaeilgeoirí, cearta teanga Gaeilgeoirí a chosaint agus a chur chun cinn sa todhchaí. Níl tharlóidh sé sin le sé faoin gcéad.

Dúradh chomh maith i bhfreagra an Aire Howlin go ndearnadh an cinneadh seo i gcomhar leis an Roinn Ealaíon, Oidhreachta agus Gaeltachta. Ba i nGaelainn a chuir an Teachta Ó Snodaigh a cheist, ach ba i mBéarla a freagraíodh é, agus dúradh sa fhreagra go gcuirí leagan Gaeilge ar fáil dó in am trátha. Tráthnóna, cheistigh Nuacht an roinn faoi seo ach níor cuireadh aon mhíniú ar fáil dúinn.

Eibhlín Ní Choistealbha, Nuacht TG4.

¹ rinneadh atá sa chaighdeán

² leagan Muimhneach den fhocal *Gaeilge*

³ = gach aon

⁴ *poist* atá sa chaighdeán